

שאלה: יום כיפור לפנינו בעוד 36 שעות. רשימת הדברים שעלינו לתקן רב-פרטים. מה החשוב ביותר?

תשובה: חז"ל (יומא פו ע"א) חילקו את החטאים לארבעה סוגים. חטא אדם שהחסיר קיום איזו מצות עשה, כשמתחרט וחוזר בתשובה אינו זז משם עד שמוחלים לו. חטא ועשה מעשה, עבר על מצות "לא-תעשה", כששב בתשובה החטא "תלוי" ויום הכפורים משלים את כפרתו. אבל כאשר חטא בחטא שכתוב בתורה כי עונשו כרת (כמו אכילת חמץ בפסח וכדומה) או עונשו מיתת בית דין, תשובה ויום הכפורים רק "תולים" כפרתו, ויסורין הבאים עליו גומרים את המחילה. אבל אם חטא בדבר הרביעי, חילול השם, אפילו שב בתשובה, וגם עבר עליו יום הכפורים כראוי, וגם סבל יסורין, רק במיתתו מתכפר החטא לחלוטין.

הרי מכאן למדנו שהחטא הכי גרוע הוא חילול השם. ולכן הבה ונתקן תחילה חטא גדול זה. כמה אופנים יש בחילול השם, נזכיר כאן שנים מהם. באותו דף גמרא הנ"ל הוסיפו חז"ל:

"ואהבת את ה' אלהיך" (דברים ו, ה) שיהא שם שמים מתאהב על ידך. שיהא קורא [מקרא] ושונה [משנה] ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות. מה הבריות אומרות עליו? 'אשרי אביו שְלֵמְדוֹ תורה. אשרי רבו שְלֵמְדוֹ תורה. אוי להם לבריות שלא למדו תורה. פלוני שלמד תורה ראו כמה נאים דרכיו! כמה מתוקנים מעשיו!' עליו הכתוב אומר 'ויאמר לי עבדי אתה, ישראל אשר בך אתפאר' (ישעיה מט, ג).

אבל מי שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ואין משאו ומתנו באמונה, ואין דיבורו בנחת עם הבריות; מה הבריות אומרות עליו? 'אוי לו לפלוני שלמד תורה. אוי לו לאביו שְלֵמְדוֹ תורה. אוי לו לרבו שְלֵמְדוֹ תורה. פלוני שלמד תורה ראו כמה מקולקלין מעשיו, וכמה מכוערין דרכיו!'.

נכון כי פשט דברי הגמרא מוסב על תלמיד חכם שאין משאו ומתנו באמונה, כלומר שעושה "קומבינות" ותחבולות לרמות את הבריות בעסקיו, כדי להתעשר מהר, והם מתלוננים עליו "זו תורה וזו שכרה?". מדובר בבן תורה שאין דיבורו בנחת עם הבריות אלא דבריו בקנטרנות, במריבות וכן התנהגות המרגיזה את הבריות. אבל בימינו כל אדם דתי נחשב בעיני הבריות כאילו הוא נציג התורה. ואם יש פגם קשה באופני התנהגותו והם רואים חוסר מוסר ודרך ארץ בסיסי בדרכי יחסיו עם הבריות, מיד הם קופצים למסקנות שליליות "זו היא תוצאה של לימוד תורה? זה מה שיש לתורה להציע לנו בתיקון הדור?" ועל ידי זה הרבה מהבריות מתרחקים מקיום התורה.

לכן ראשית תיקון תשובה שלנו, בימים גורליים אלו, שכולנו נקבל על עצמנו להתנהג עם הזולת ביחס של אצילות, יחס של אדיבות, יחס של "רצון טוב". עד שיפארו את התורה, עד שישבחו כולם ויאמרו: "אשרי אביו שְׁלֵמָדוֹ תורה. אשרי רבו שְׁלֵמָדוֹ תורה. אוי להם לבריות שלא למדו תורה. פלוני שלמד תורה ראו כמה נאים דרכיו! כמה מתוקנים מעשיו!". כולנו נציגים של שמירת התורה. ככל שנקפיד על יחס תקין עם הבריות, לא לגרום זלזול בהערכתם מה הם חיים תורניים, כך אנו מקיימים את המקרא "ואהבת את ה' אלהיך" נעשה שיהיה שם שמים מתאהב על ידנו. וכך עשה אברהם אבינו, הוא הנקרא "אברהם אוהבי" (ישעיה מא, ח) שהיה מרבה במעשי גמילות חסדים, והיה ביתו פתוח לאורחים ורץ לשמש שאר הבריות. וכל דבר שאנו עושים בעסקי ממון שלנו ועסקי שכנים, ויש בזה חשש של תלונות מצד אנשים שיש לנו עסק אתם, ניזהר מאד להתרחק מכל חשד. ואם יפרוץ ויכוח באיזה ענין, נפנה לבית דין רבני להשיג הכרעה כהלכה, ואז לנו ולמתלוננים עלינו לא תהיה מריבה ושנאה, אלא כתורה נעשה.

יש עוד אופן של חילול השם. כתב הרמב"ם (הלכות יסודי התורה, פרק חמישי הלכה י')::

"כל העובר מדעתו בלא אונס על אחת מכל מצות האמורות בתורה בשאט בנפש להכעיס [=אין פירוש מלה זו שעושה כדי להרגיז את הקב"ה, אלא כל שעובר עבירה שלא מחמת יצר תאוה או ריוח כסף, אלא מתוך עקרון שהוא מזלזל במצוות, שטוען שאין לנו חובה לקיים מצוות] הרי זה מחלל את השם... ואם עבר בעשרה מישראל הרי זה חילל את השם ברבים.

וכן כל הפורש מעבירה או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם, לא פחד ולא יראה ולא לבקש כבוד, אלא מפני הבורא ברוך הוא, כמניעת יוסף הצדיק עצמו מאשת רבו הרי זה מקדש את השם". [עד כאן לשונו].

אמרו חז"ל (ירושלמי סנהדרין פ"ו ה"ז) "גדול הוא קידוש השם מ[החטא של] חילול השם". כל מעשה ומעשה שנעשה באופן הנ"ל, לא כדי להשיג שבח מהבריות, ולא מפני איזו תועלת חומרית, אלא נעשה המצוה "כי ה' ציוה!" הרי במעשה זה נכפר על פעולה קודמת של חילול השם, אם נכשלנו בו. כך כותב הקדמון רבינו יונה ("שערי תשובה", שער רביעי, פסקא טז) שקידוש השם היא רפואה לחטא חילול השם, ובזה לא צריכים לחכות על כפרת יסורין, ויום כפור, ויום המיתה. [והדברים הועתקו ע"י ה"חפץ חיים" בספריו].

ועוד תיקון הודיע לנו עליו רבנו יונה. שהעסק בתורה כשלעצמו ישמש כפרה על חילול השם שחיללנו. כך מפורש בענין בניו של עלי (ראש השנה יח ע"א). ושם

אביי החמיר שעל האדם לעסוק לא רק בתורה אלא גם בגמילות חסדים, ובזה
יכפר לחלוטין על חטאיו בחילול השם.

הבה נתאמץ!